

ACC. N:R M. 15680:1-12.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Enoch Johansson, Killeberg*
Härad: *Ö. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *Loshult* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1890 i Loshult*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal - och personhistoria. s. 1-12.

LUF 117

22/12-61

Skriv endast på denna sida.

L. A. F. 117.

Naturföreläsor.

I gränsen mellan Hilleboda och Stockhult i närheten av Hillebergs järnvägsstation finns en stenhall, som kallas för "skrikarkallen", min svärfar, som var född i denna socken brukade tala om hur stenen fått detta namn.

I början på 1800-talet hade en "Västgöta-kalle" logerat hos en torpare i skogsbygden Tillhärande Stockhult, när han en morgon gick därifrån, så gick han en skogsstig, som leder förbi skrikarkallen, och som torparen trodde att "kallen" hade gått om pengar och varor, så fick han för sig, att han skulle söka honom, han gick därför efter honom och upphann honom vid nämnda sten och slog där ihjäl honom, samt tog de pengar och varor som han hade. När detta hade

Luf 117

skott, så begynte skrik ett höres om nätterna
i trakten där stenen låg, och folket i trakten
sade, att det var Rilleboda gäst som skrek, detta
skrik fortsatte i flera år till en kall vinter natt
då ovannämnde tornare var på väg hem och gick
skogstigen förbi stenkallen, där han satt sig ett
vila rent troligen somnat och under sömnen
frunt ihjäl. När folk hade hittat den döde,
så uppkände skriken, men stenkallen har allt-
sedan dess kallats för skrikerkallen.

En annan äldre person, även han född i denna
socken brukade tala om varför här fanns så mycket
sten på vissa platser i socknen, han sa att när
vår Herre hade skapat jorden, så gick "den onde"
eftersät och sådde frö till stonar, och när han var
över denna ort, så gick botten ur "säerkäppen" så
resten av stenfröna hamnade i denna storriska ort.

En större sten finns i orten, under vilken ut-

grävning gjorts så att människor kunna vistas
inunder den, äldre personer i orten kallade denna
sten för "tjuarstenen", när de hittat tjuvgräv in-
under den, det ansågs allmänt att den förritiden
varit tillhåll för tjuvar och andra skumme personer.

Några särskilda berättelser om äsarna
och kullarna eller hur de ha uppstått har jag
inte hört ontalas. En källa finns i bygd-
den, som de äldre kallade för "surbumskällan",
den rinner upp på en backsluttning och vattnet
är något rödaktigt och har en syrlig smak, det-
ta vatten användes förr som medicin för alla
sorters sjukdomar.

Fornminnen.

Inom socknen finnes gravhögar, men
jag har inte hört ontalas några spöberier eller
andra sägner om dessa.

3. En stensättning i närheten av en större grav-

hög har uttyckats, som en gemmal domarring.

En dylik domarring blev sarsad i början på 1800-talet efter vad jag hörde de äldre berätta i min barndom, en person byggde ett hus på den plats där stenarna lägo, och använde stenarna till sockel för byggnaden.

Kyrkan och kyrkogårdens

Kyrkan byggdes i början på 1700-talet, blev tillbyggd på 1800-talet, men efter vad jag hört av äldre personer, så skulle en äldre kyrka ha funnits på samma plats.

Att något levande djur begravts vid kyrkans byggande har jag ej hört omtalas, ej heller har jag hört ordet kyrkogrim nämnas. Att något särskilt djur spöket vid kyrkan har jag aldrig hört omtalas. Några berättelser om kyrkklockorna eller om andra föremål i kyrkan har jag aldrig hört, ej heller att kyrkklockorna skulle kom-

mit från någon annan plats, ej heller om någon säger, att en sten skulle kastats mot kyrkan.

Någon försök till kyrkvägar fanns det gott om i min barndom i slutet på 1800-talet, överallt genom skogsmark, härr och backar fanns såväl kyrkvägar som gångstigar, vilka kallades för kyrkvägar och var mycket trafikerade om helgdagen, dessa kyrkvägar äro nu helt igenvuxna av buskar och träd.

Ungefär en kilometer från kyrkan finns en rund stensättning, cirka 30 meter i diameter, äldre personer berättade, att det är en gravplats, som använts vid den s.k. "digerövden". Några särskilda berättelser om gravstenar eller gravhus har jag ej hört uttalas.

Bebyggelse och bystier

Om den första bebyggelsen i denna orten har jag aldrig hört något uttalas, ej heller om skiftet och utflyttningen. Om någon bystämme, föutom i kyrkbyn har jag inte hört uttalas,

men i Kyskbyn har hållits bystämman varje år den 1 maj sen flera hundra år tillbaka och samlingplatsen var en stors kulle mitt i byn, där äldermannen kl. 12 blåste till samling i ett gammalt vackert beslaget horn, och kommo då samtliga byamän tillstädes, och höllo före i tiden stämman på kullen, men på senare tid ha bystämmorna hållits hemma hos äldermannen.

På Kär och ännar finns förr många namn i denna ort, t. ex. Hålemäskan, Hummäng, Lippidängan, Jesaängen, Strösson, Intäkter, Stoka moss, Dorana, Råva hegn, Stedes tjäpp, Gölängerna, Nytt hegn, Stammen, Svillingstjät, Väsängen, Bergängen, Sista tjät, Käväng, Matjäns hegn, Stillingängen m. fl. dylika namn.

Om samfälligheterna i orten har jag inte hört några särskilda berättelser, ej heller om någon äldre nu försvunnen febebyggelse, eller om äldre vägar och gränsmärken. Om en gård i Kyskbyn

har det berättats, att ägarens hustru mördade sin make, samt gifte sig med drängen, när han sedan var död, så var det många personer, som påstode sig ha sett hennes spöke på olika sätt, folket i bygderna trodde fullt på sanninghalten i dessa spökb berättelser.

De enda berättelser om krig och kungabesök i denna ort, som jag hört berättas, var under svinghansfejdena här i gränstrakten. Konligt domie berättelse skulle Kung Karl XI en gång på en resa i södra Småland kommit över gränsen till Skåne med sitt sällskap, en del bönder, som varo med i snapphansupproret samlades och hällde på att tege hela sällskapet till fångar. En bonde, som bodde nära gränsen och som var vänligt sinnad emot Svensarna, reddade Kungen genom att gömma honom under en stor sten, sedan dess har nämnda sten alltid kallats för Kungastenen.

Personer.

I min barndom hörde jag berättas om en präst i socknen på 1700-talet, som brukade lägga örat på gravkullen, när graven blivit isöfyllad, samt påstod att han kunde höra om den avlidne blivit salig eller fördömd. Fallet i orten trodde med säkerhet, att prästen hörde det, som talte om att han hörde i graven.

Jag minns att äldre personer berättade, att de hade hört kedjerasel i omtrötta sägningar, de sa att det var den avlidne lantmätaren, som hade varit partisk vid skiftet, och inte kunde få so i sin grav, utan måste gå och göra om sina mätningar efter döden.

I mitten på 1800-talet fanns i denna ort en Länsmän, som hade för vana att pika upp de personer, som kommo in på hans kontor utan att först ha knackat på dörren, han hade en "Tjuranie"

hängande på väggen över sig, vilken han använde för detta. Men i denna socken fanns en fjärdingsman, vilken var ansedd som den starkaste karlen i norra Skåne och södra Småland, när han kom in till länsmannen utan att ha knäkrat på lären, så tog visserligen länsmannen ner "tjuren", men han hängde genast upp den igen och sa "jaga där va du".

I slutet på 1700-talet bodde i kyrkbyn en bonde som kallades för folmsattan, han gjorde upplär av nötkreatur i byaden, vilka han drev landvägen till Stockholm och sålde till plakt. Han hade även hästskjuts med sig till Stockholm i vilken drevkarlarna äkte honom. Vid en resa, det var det året, som kung Gustaf III blev mördad, så träffade han en person när han var kommen utanför stadsporten, denna person bad honom skjuta en järnkista åt honom till Söderstälje och där på att

visst angivst ställe invänta honom, detta gjordes han och väntade i Lödöståje en längre tid, men det kom ingen som ville ha kistan, utan han tog den med sig hem. Under tiden han väntade i Lödöståje blev kung Gustaf III mördat. När en längre tid hade gått, så beslutade han att köpa en ny kista, vilken visade sig vara full av silversmyck. Han aldrig någon ägare behöves, så behöll han penningarna. Vid sin död testamenterade han beloppet till en fond i socknen, och skulle räntan användas för inköp av utiäde till fattiga bönder i socknen, vilket under 1800-talet var av stor betydelse för bygden.

I början på 1800-talet ägdes den största gården i socknen av en person, som kallades jätten Olein, han tog hit en del hantverkare från Gnarv och andra platser, dessa hantverkare var ättlingar av de "importerade" Wallonerna. Han byggde verk-

städer och boningshus till dem, det var smedgull-
sjutare och gjedelmakare. Detta utgjorde ett
separering för socknen när deras tillhöriga fort-
sette med samma syfte och ganska många socken-
bor övergingo till dessa syften, men i början på
1900-talet bebjöts församlingen försämare för dessa
syften på grund av socknens järnfabriker, och nu-
mera är dessa syften helt utstötta.

En dratt, som levat kvar i traditionen
känner jag idag ett, som de äldsta ännu beräta
omtala, det var i mitten på 1800-talet, en torpare,
som bodde i skogen hade gått o tittat på en flock
nät kreatur vilka betade i närheten, och han
fick för sig, att han skulle skapa sig några så
dessa, han sände bud till en kreaturshandlare
att han hade kor och stutar, som han ville sälja.
Kreaturshandlaren kom och de gick ut i skogen,
11. när de gått ett stycke in i skogen tog torparen

från en yxa, som har gått för ändanålet och
slog i ljät kreaturshandlaren, samt tog honom
och gände liket. Men brattlet blev påbränd
om syndegat och terperen blev dömd till döden.

Den avrättades i Braby, och det berättas, att
mycket folk från denna orten gick till Braby för
att se på avrättningen.

Någon sägen om någon särskild
släkt i denna ort har jag inte hört berättas.